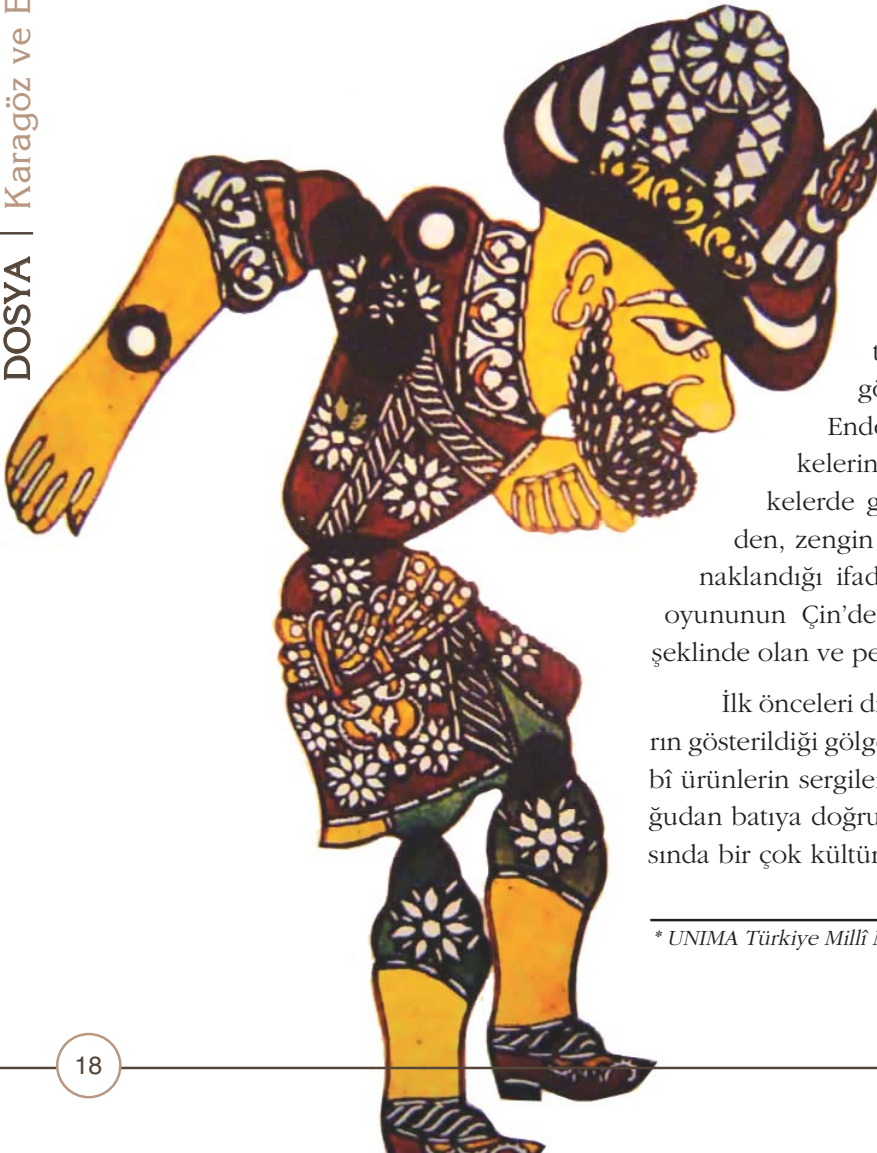

TÜRK GÖLGE TİYATROSU

KARAGÖZ

MEVLÜT ÖZHAN*

DOSYA | Karagöz ve Eğitimi

Karagöz bir “gölge oyunu” dur. Gölge oyununun doğuşu hakkında değişik görüşler ileri sürülmektedir. Bu görüşlerden biri ve önemlisi gölge oyununun Bali Adaları, Malezya, Endonezya, Hindistan gibi Uzak Doğu ülkelerinden doğduğu şeklinde olanıdır. Bu ülkelerde gölge oyunu sanatının inanç öğelerinden, zengin destan geleneğinin anlatımından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Diğer görüşler gölge oyununun Çin’den, Avrupa’dan doğduğu ve yayıldığı şeklinde olan ve pek itibar görmeyen görüşlerdir.

İlk önceleri dinsel öğretilerin, ritüellerin ve destanların gösterildiği gölge oyunu, zamanla geliştirilip sözlü edebî ürünlerin sergilendiği sanatsal bir boyut kazanmış, doğudan batıya doğru yayılma göstermiştir. Bu yayılım sırasında bir çok kültürden etkilenmiştir. Her toplumda işlev-

* UNIMA Türkiye Millî Merkezi Başkanı

sellığı az da olsa değişmiş, içerik olarak o topluma göre farklı özellikler kazanmıştır. Tasvir yapımı ve oynatım tekniğinde farklılıklar gösterse de temel özelliği aynı kalmıştır.

Günümüzde gölge tekniği yeni denemeler ve uygulamalarla daha çok gelişmektedir. Bu uygulamalar klasik gölge oyunu tekniğinden farklı olarak aktörlerin yaptığı hareketlerin ışık yoluyla perdeye yansıtılması şeklinde kendini göstermektedir. Daha çok Polonya, Çekoslovakya ve Bulgaristan'da görülen bu uygulamalar günümüzde geliştirilerek oyuncuların grup hâlinde yaptıkları, sanatsal yönü ağır basan gösterilere dönüşmüştür.

Gölge oyununun Anadolu'ya gelişiyile ilgili değişik görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre gölge oyunu Orta Asya'dan ve İran üzerinden Anadolu'ya gelmiştir. Bu görüşü savunanlar Orta Asya'da oynatılan "Çadır Hayal" ve "Kolkorçak" adı verilen kukla oyunları ile gölge oyunu arasında bağ kurmuşlardır. Özellikle Çadır Hayal'i gölge oyunu olarak değerlendirmiş, Türklerin Orta Asya'da gölge oyunu oynattıklarını, göçlerle de Anadolu'ya getirdiklerini ifade etmişlerdir.

İkinci görüş; gölge oyununun Mısır'dan geldiği şeklindedir. Bu görüşe göre 1517 yılında Mısır'ı ele geçiren Yavuz Sultan Selim orada bir gölge oyunu sanatçısını izlemiş, gösteriyi beğenmiş ve bu sanatçıları İstanbul'a getirmiştir. Mısır gölge oyunundaki tasvirlerin Karagöz tasvirlerine benzerliği, oynatış tekniği bu görüşü doğrulayan kanıtlar olarak gösterilmektedir.

Üçüncü görüş; gölge oyununun, Anadolu'ya geliş tarihi ile çingenelerin geliş tarihlerinin çakışması nedeniyle Cava ve Hindistan'dan Türkiye'ye çingene oynatıcıları eliyle getirilmiş olduğudur. Bu görüşü ortaya atanlar aynı zamanda Karagöz'de rastlanan bazı çingene özellikleri kanıt olarak ileri sürmektedirler. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde Karagöz'ü çingene olarak göstermesi en önemli kanıt olarak sunuluyor.

Karagöz'ü yaratan kişi olarak Şeyh Küşteri

anılmaktadır. Karagözcüler de Şeyh Küşteri'yi pirlere olarak görmekte, Karagöz Perdesine, "Küşteri Meydanı" adını vermektedirler. Perde gazellerinin hemen hepsinde Şeyh Küşteri'nin adı geçmektedir.

*"Hazret-i Sultan-i Orhan rahmetullah'tan beri
Yadigar-ı Şeyh Kuşteri becadır perdemiz"*

Karagöz ve Hacivat'ın yaşamış gerçek kişiler olduğuna dair anlatılan değişik görüşler ve hikâyeler de vardır. Bunlardan en bilineni ve yaygın olanı Sultan Orhan'ın Bursa'daki Ulu Cami'yi yaptırırken Karagöz'ün demirci, Hacivat'ın duvarcı ustası olduğu, ikisinin sık sık bir araya gelerek konuşmalarıyla ve yaptıkları esprilerle işçileri eğlendirdikleri, işçilerin onları izlemek için işi bırakmalarından dolayı cami inşaatının geciktiği, Sultan Orhan'ın durumu öğrenince inşaatın ilerlemesine engel olan Karagöz ve Hacivat'ı astırdığı, sonradan pişmanlık duyduğu, Şeyh Küşteri'nin, Sultan'ın üzüntüsünü gidermek için bu iki kişinin silüetlerini perdede yansıtarak oynattığı şeklindedir.

Bir başka rivayet yine Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde anlatılmaktadır. Evliya Çelebi'ye göre Hacivat, Efelioğlu Hacı Eyvad adıyla anılan ve Selçuklular döneminde Mekke'den Bursa'ya ticaret için gidip gelen Yorkça Halil adıyla tanınan daha sonra eşkıyalar tarafından öldürülen birisidir. Karagöz'ün ise şimdiki Kırklareli iline yakın Kırkkilise'den olduğu, Bizans tekfurunun habercisi olduğu, gidip gelmeleri sırasında Hacivat'la karşılaştıkları, her karşılaşmalarında şakalar yaparak çevrelerindeki güldürdükleri şeklindedir.

XVI. yüzyıl sonlarına doğru Türk sanatçıların yaptıkları tasvirler Türk süsleme sanatlarının en güzel örneklerini işlemeleri, tasvirler yeni estetik ve sanatsal özellikler katmıştır. Karagözcülerin oynatış teknikleri, tipler ve işledikleri konular Karagöz'ü yepyeni bir Türk gösteri sanatına dönüştürmüştür. Yapılan bu köklü değişiklikler ve yeniliklerle Karagöz, XVII. yüzyılda kesin biçimini almış ve "Karagöz" olarak anılmaya başlan-

mıştır. Daha sonraki yüzyıllarda büyük bir gelişme göstererek Türklerin en sevilen, beğenilen ve tutulan gösteri sanatlarından biri olmuştur. Çeşitli nedenlerle yapılan şenliklerde kukla, hokkabazlık, değişik dans gösterilerinin yanı sıra Karagöz gösterileri de yapılmaya başlanmıştır. Özellikle kazanılan savaşları kutlamak için yapılan şenliklerde, şehzadelerin ve zengin çocuklarının sünnet düğünlerinde Karagöz gösterileri yapıldığı yabancı seyyahların seyahatnamelerinde, anı kitaplarında, surnamelerde anlatılmaktadır. Halkın en büyük eğlence türü olan Karagöz yalnız İstanbul'da oynatılmakla kalmamış Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde olan eyaletlerde ve bazı şehirlerde oynatılmaya başlanmıştır. Yunanistan, Romanya, Makedonya, Tunus, Suriye'deki birçok şehirde XVIII. yüzyıldan itibaren başlayan Karagöz gösterileri, bu ülkelerin ayrı devlet olmalarından sonra da oynatılmaya devam edilmiş ve küçük değişikliklerle günümüze kadar sürdürülmüştür.

Karagöz sanatçıların gösterilerinde dönemin siyasi olaylarını, yolsuzlukları, devlet işlerindeki aksamaları, halkın sıkıntılarını perdeye getirerek işlemişler, günlük olaylar hakkında halkı bilgilendirerek iletişim görevini yapmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıfladığı, idarede aksamaların arttığı gerileme döneminde Karagöz sanatçıların yöneticilerle ilgili eleştirilerinin artması yöneticileri rahatsız etmeye başlamıştır. Bunun üzerine Abdülaziz tarafından Karagöz oyunlarındaki siyasal taşlamalara yasak getirilerek sansür uygulanmaya başlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Karagöz oyunu kahvelerde veya halkın toplandığı kapalı yerler ile geceleri park ve bahçe gibi açık alanlarda bir köşeye dört tarafından iplerle gerdirilen, arkasından meşale ya da mum ışığı yakılan, "Kari Kadim" adı verilen veya özel olarak yapılan perdelerle oynatılırdı. Daha sonraları ayaklı Karagöz perdeleri yaptırıldı. Ahşap veya metal çubuklardan yapılan çerçeveye beyaz patiska gerilerek yapılan perdelerin ebatları önceleri 2x2.5 m. iken sonraları 1.10 x 0.80 m. günümüzde de değişik ebatlarda yapılmaktadır.

Karagöz; deve, manda veya sığır derisinden yapılan ve tasvir (figür) adı verilen insan, hayvan ve eşya, ağaç, ev gibi şekillerle oynatılır. Parmak kalınlığında ve 60 - 70 santimetre uzunluğundaki çubukların ucuna takılan tasvirler perdeye dik olarak tutulup arkasından ışık verilerek hareket ettirilir. Seyirciler gösteriyi karşıdan izlerler. Yani tasvirlerin, ışığın yansıtmasından oluşan gölgelerini izlerler. Tasvirlerin boyu 30 - 50 santimetre arasında değişir. Tasvirlerin deve, manda veya sığır derisinden yapılmasının nedeni; şeffaf olması dolayısıyla renkleri perdeye canlı olarak yansıtması, dayanıklı olması, sürekli ışık karşısında olduğu için ısı nedeniyle eğilip bükülmemesidir.

Karagöz oyunu giriş, söyleşme (muhavere), oyun ve bitiş olmak üzere dört bölümden oluşur. Giriş bölümünde Hacivat, Karagöz'ü çağırır, Karagöz çeşitli bahanelerle gelmek istemez, Hacivat ısrar eder, Karagöz sinirlenir ve kavga ederler. Muhavere

bölümünde Hacivat'la Karagöz karşılıklı konuşurlar, hikâye anlatırlar, söz oyunları yaparlar. Hacivat Karagöz'e iş bulur. Oyun bölümünde diğer tipler sıra ile perdeye gelirler, Karagöz'le bu kişilerin karşılaşmaları, kavgaları gösterilir. Asıl konu işlenir. Bitiş bölümünde Karagöz ve Hacivat perdeye gelir, seyircilerden özür dilerler, çengi oynatırlar ve bir sonraki programı bildirerek çıkarlar.

Karagöz oyunu komedi olduğu için oyundaki kişiler de tip özelliğini taşımaktadırlar. Oyunlarda sosyal ve ekonomik yönden farklı toplumsal kesimlerden gelen, birbirlerinden çok farklı davranışlarda bulunan tiplere yer verilmiştir. Bu kişiler temsil ettikleri grubun en tipik özellikleri ve davranış biçimleriyle ifade edilmişlerdir. Bu nedenle Karagöz oyunundaki kişileri kolayca tanıyabiliriz. Kişileri tanıttıcı işaretler arasında her kişiye özgü müzikler ve danslar vardır. Kişilerin, perdeye çıkarken çalınan ezgiden, söylenen türküden, yaptıkları danstan, okudukları şiirden kim olduklarını bilebiliriz. Bunlar genellikle o kişinin geldiği yörenin müzik ve danslarıdır. Karadenizli gelirken kemençe çalınır, Karadeniz yöresi türküsü söylenir, horon oynanır. Kayserili kaşık oyunu oynayarak veya türkü söyleyerek perdeye gelir.

Karagöz'deki başlıca tipler ve özellikleri şöyledir:

Karagöz: Okumamıştır, cahildir ama cesur ve gözü pektir, çabuk öfkelenir. Olduğu gibi görünen, tepkilerini çabuk açığa vuran, özü sözü bir olan halk adamıdır.

Hacivat: Okumuş, çelebi bir görünüşü vardır. Düzen ve güçten yanadır. Herkesin huyuna suyuna göre konuşur, içten pazarlıklıdır.

Çelebi: Kibar aile çocuğudur. İstanbul ağzı ile konuşur. Babadan kalma mirasla geçimini sağlar. İyi giyinmesini, güzel konuşmasını, şiir okumasını sever.

Tiryaki: Uyuşturucu düşkünlüğünün yanı sıra tütün, nargile, kahve gibi keyif verici şeylere zaafı vardır, belli bir uğraşı yoktur, boş gezer.

Beberuhi: Kısacık boyu vardır. Çabuk çabuk konuşur, işi gürültüye, yaygaraya getirip ağlar, sövüp sayar, laf getirip götürür.

Kayserili: Çoğu kez kolunda yumurta sepeti bulunur, pastırmacı ya da bakkaldır.

Kastamonulu: Dili ve tavırları kabadır. Çoğu zaman elinde baltası vardır, odun kırar.

Karadenizli - Laz: Elinde kemençesi olur. Çabuk çabuk ve çok konuşur.

Acem: İran'dan ya da Azerbaycan'dan gelir. Genellikle tüccar, tefeci ya da antikacıdır.

Arap: Kına, kahve, fıstık satıcılığı veya devecilik yapar, halayık veya uşak olur.

Arnavut: Cahildir, bahçıvanlık, çiğercilik, koruculuk yapar. Çabuk sinirlenir.

Rumelili (Muhacir): Uğraşısı pehlivanlık ve arabacılıktır. Trakya şivesiyle konuşur.

Yahudi: Pazarlıkçıdır. Eskicilik,

sarraflık, tefecilik yapar. Korkaktır, çok konuşur.

Frenk - Rum: Çoğu kez doktor, meyhaneci, tacirdir. Konuşmasına Rumca sözler katar.

Ermeni: Müzik şiir gibi güzel sanatlardan hoşlanır, kuyumculuk veya lağımcılık yapar.

Tuzsuz: Adı, Tuzsuz Deli Bekir'dir. Kabada-yıdır, her an herkesle dövüşmeye hazırdır.

Zenneler: Karagöz oyunlarında zenneler oyunun konusuna göre değişirler. Cazular oyununda cazu ve kızı olarak, Salıncakçı da sallanmak isteyen kadınlar olarak, Karagöz'ün Bekçiliği'nde erkeklerle gönül eğlendiren kadınlar olarak, Ferhat ile Şirin oyununda Şirin ve annesi olarak görünürler. Genelde az konuşurlar. Bazen de Karagöz'ün karısı gibi perdede görünmezler, sesleri duyulur.

Çengi: Karagöz oyununun sonunda çıkıp oynar. Adı genellikle "Çengi Kız" veya "Afet"tir.

Karagöz oyununun başta gelen özelliği komediya oluşudur. Hangi konuyu işlerse işlesin hep komik öğeler ön plandadır. En acıklı konular Karagöz'de komediya şekline bürünür. Karagöz oyunları konularını halk masallarından (Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun), tarihî gerçeklerden (Kanlı Niğâr, Hamam), günlük yaşamdan (Salıncak, Kağıthane Sefası, Yazıcı, Bakkallık, Aşçılık vb.), gerçeküstü ve mantık dışı olaylardan (Cazular, Kanlı Kavak, Cincilik) almıştır. Günlük yaşamla ilgili Karagöz oyunları genelde birbirlerini tanıyan, bir mahallede oturan kişiler arasında geçen olayları anlatır. Bu olaylar İstanbul'un bir mahallesindeymiş gibi görünse de aslında Osmanlı İmparatorluğu'nun genelini yansıtmaktadır. Olayın geçtiği mahalle Osmanlı ülkesinin bir aynası durumundadır. Karagöz oyununda dil, gülmenin bir kaynağı olarak kullanılır. Ters anlamlar, şive taklitleri, diksiyon bozuklukları, söz oyunları, gülmeyi yaratan unsurlar olarak sıkça kullanılır. Tipler arasında sözle iletişim kurmak çok zordur. Birbirinin konuşmalarını çoğu kez anlayamazlar, bu nedenle çıkan anlaşmazlıklar kavgaya dönüşür.

Karagöz oyunlarında folklor ürünlerinden alabildiğine yararlanır. Bir Karagöz oyununda, halk müziği-yöre müzikleri, el sanatları, halk edebiyatı, âşık edebiyatı, divan şiiri, mani, fıkra, masal, hikâye, atasözü, deyimler ve halk oyunları geniş yer alır.

Karagöz oyunu seyircisinin yaşına, cinsiyetine, eğitim düzeyine ve toplumsal yapısına, oynadığı çevrenin özelliğine göre sanatçı tarafından değiştirilebilir. İyi bir sanatçı aynı oyunu çocuklara oynatırken başka, yetişkinlere oynatırken başka cümleler kullanır, değişik şarkılar söyler, esprilerini seyircilerin seviyelerine uygun olarak yapar.

Karagöz oyunlarının eğlendiriciliğinin yanında eğiticiliği de ön plandadır. Haksızlıklar, yanlış davranışlar, toplumun örf ve âdetlerine uymayan davranışların yanlışlığı oyunun içinde veya sonunda mutlaka vurgulanır.

Günümüzdeki Sorunları

Karagöz 1850'lerden itibaren önemini yavaş yavaş yitirmeye başlamıştır. Batı tiyatrosunun ülkemize gelmesi, bunun karşısında Karagöz'ün kendini yenileyemeyişi, gittikçe siyasal ve sosyal eleştirilerden uzaklaşması ona olan ilgiyi azaltmaya başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemleri ve Kurtuluş Savaşı sırasındaki sürekli savaş ortamı diğer sanatları olduğu gibi Karagöz'ü de olumsuz yönde etkilemiştir. Kurtuluş Savaşı kazanılıp Cumhuriyet kurulduktan sonra özellikle 1932 yılında Halkevlerinin açılmasıyla Karagöz sanatçıları oyunlarını sergilemeleri için destek görmüşlerdir. Ancak sonraki yıllarda sinema sanatının gelişmesi, radyo, televizyon yayınlarının başlaması, dram tiyatroları, opera ve bale sanatlarının yaygınlaşması bir zamanlar tek eğlence kaynağı olan Karagöz'ü geri plana itmiştir. O günden bu yana Karagöz'ün yaşatılıp yaşatılmayacağı konusu tartışılmaya başlanmış, nasıl yaşatılacağı konusunda fikirler ortaya atılmıştır. Bir yandan da Ha-

yalı Küçük Ali gibi Karagöz sanatçıları başarılı oyunlar sergileyerek, radyoda Karagöz oyunları seslendirerek Karagöz'ü yaşatmaya çalışmışlardır. Günümüz sanatçıları ve konuyla ilgili kurum, kuruluş ve kişiler de yaşatmaya çalışıyorlarsa da pek çok sorun hâlâ sürmektedir.

Bugün, Karagöz tiyatromuzun ülkemizde yeterince ilgi ve destek görmediği bir gerçek. Geleneksel kültür değerlerimizden olan Karagöz'e öncelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, TRT, YÖK gibi kurum ve kuruluşların sahip çıkması gerekiyor. Karagöz sanatının araştırılması, yaşatılması, tanıtılması ve geliştirilmesi ancak bu kurumların işbirliği içerisinde yapacakları çalışmalarla gerçekleştirilecektir. Kültür ve Turizm Bakanlığı yurt içi ve yurt dışı tanıtım için çeşitli dillerde yayınlar yapmalı, festivaller organize etmeli, yurt dışında yapılan festivallere ve toplantılara sanatçıları ve ilgilileri göndermeli, konuyla ilgili kuruluşların sundukları projelere destek olmalı, 1990

yılında kurduğu ve kadrolarını alamadığı için faaliyete geçiremediği Devlet Geleneksel Türk Tiyatrosu Topluluğunu faaliyete geçirmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı da yine yayınlar yaparak, okullarda verilmeye başlanan drama derslerinde Karagöz'e yer vererek, öğrencilerin tiyatro etkinlikleri içerisinde Karagöz ve Geleneksel Türk Tiyatrosunun diğer dallarına da yönelmelerini sağlayacak düzenlemeler yaparak yaşatma ve tanıtım çalışmalarına katkıda bulunmalıdır.

Karagöz tiyatrosunun en önemli bir başka sorunu yetenekli ve eğitilmiş sanatçıların yetişemi-

yor olmasıdır. Günümüzde Karagöz sanatçıları eskiden olduğu gibi usta-çırak eğitimiyle yetişiyor. Sanatçıların artık üniversitelerde eğitilerek yetiştirilmesi gerekiyor. Amerika, Rusya, Fransa, Polonya, Bulgaristan, Kazakistan gibi pek çok ülkede sanatçılar üniversitelerde açılan kukla ve gölge tiyatroları bölümlerinde yetişiyorlar. Ülkemizde de en kısa sürede üniversitemizde kukla ve gölge tiyatrosu sanatçısı yetiştirilen bölüm açılmalıdır. Bu anlamda YÖK'e büyük görev ve sorumluluk düşmektedir.

Karagöz'ün günümüzdeki sorunları tabii ki bunlarla bitmiyor. Diğerlerini ayrıntısıyla anlatmak bu yazının sınırlarını aşacağı için kısaca özetlemek istiyorum.

Karagöz sanatçıları bugün de klasik Karagöz oyunlarını oynatıyorlar. Oyun metninde kısa değişiklikler yaparak günümüze uyarlamaya çalışıyorlar. Oysa klasik oyunların yerine günümüzün sorunlarını işleyen, bugünün insanının özelliklerini yansıtan tiplerin yer aldığı oyunlar sergilenmeli. Oyun yazarları yetişkinlere ve çocuklara yönelik yeni Karagöz oyun metinleri yazmalı ve Karagöz sanatçıları bu oyunları sergilemelidir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından özel tiyatrolara yapılan yardımlardan Karagöz tiyatrolarına verilen pay artırılmalı, gösteri yapabilmeleri için salonlar ücretsiz verilmeli. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulların salonlarında özellikle Milletlerarası Kukla ve Gölge Oyunu Birliği (UNIMA) Türkiye Millî Merkezi üyesi sanatçıların gösteri yapmaları sağlanmalıdır.

Bunların dışında, basın yayın kuruluşlarımızın ilgisizliği, belediyelerimizin veya bazı kuruluşların Ramazan ayında düzenledikleri programlarda rastgele kişilere Karagöz gösterileri yaptırılması, yine büyük iş merkezlerinin Ramazan eğlenceleri adı altında düzenledikleri programlarda ehli-yetsiz kişilere az ücret ödeyerek basit ve seviyesiz gösteriler yaptırılması ne yazık ki bu sanatın kötü tanıtılmasına ve yok olup gitmesine yardımcı olmaktadır.

Karagöz'ün Eğitimdeki Yeri

Gölge oyununun tarihini anlatırken doğuşunun, destanların, dinsel öğretilerin halka anlatılmasından kaynaklandığını, gölge sanatçılarının bu görevi yerine getirdikleri için kutsal sayıldıklarından söz etmiştim. Bu gösteriyor ki gölge oyununun temelinde eğiticilik var. Gölge oyunu sanatçısı halkı eğlendirdiği gibi eğitiyor da. İlk ve Orta Çağlarda daha çok dinî bilgilerin öğretilmesinde kullanılan gölge oyunu sonraki yıllarda toplumu ilgilendiren değişik konuları işleyerek halkı bilgilendirmeye başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Karagöz, imparatorluk içerisindeki olayları perdede oyunlaştırarak halkı olaylardan haberdâr etmiş, bilgilendirmiştir. Kazanılan zaferleri, halk adına yapılan güzel şeyleri perdede gösterdiği gibi kötü olayları, yolsuzlukları, hırsızlıkları, ahlak dışı davranışları ve bunları yapanları yine perdede dile getirerek halka göstermiştir.

Günümüzde Karagöz sanatçıları Karagöz'ün eğiticilik yönünü sürdürmektedirler. Oyunlarda genellikle doğruluk, dürüstlük, çalışkanlık, büyüklere saygı, küçüklere sevgi, sorunları karşılıklı konuşarak çözüme, yalan söylememe, sözünde durma, çalışkan olma, doğayı sevmeye, çevreyi temiz tutma, ağaçları koruma gibi daha pek çok konuları gündeme getirerek işlemektedirler. Konular çeşitli örneklerle anlatılmakta ve seyirciler eğitilmeye çalışılmaktadır.

Genelde verilen bu eğitimin dışında okullarda verilen eğitimlerde de Karagöz ve gölge oyunundan yararlanılabilir. Son yıllarda eğitim kurumlarımız bu durumu görerek üniversitelerin kreş ve anaokulu öğretmenleri yetiştiren bölümlerinde kukla yapımı konusu ders olarak verilmeye başlandı. Ancak konuyu bilen öğretim elemanı eksikliği olması nedeniyle derslerin tam olarak amacına ulaştığını söyleyemeyiz. Bu konuda hem üniversitelerimizin ilgili bölümlerine hem de anaokulu ve ilköğretim okullarındaki konuyla ilgili öğretmenlerin bilgilendirilmeleri için Millî Eğitim Bakanlığına, bu kültürü ayakta tutmaya çalışan kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması gerekmektedir.

Kreşlerde, anaokullarında ve ilköğretim okullarının ilk sınıflarında çocuklara gölge ve Karagöz tiyatrosuyla ilgili uygulamalar yaptırılabilir. İlk önce perde gerisinde çocukların kendi gölgelerini hareket ettirmeleriyle başlayan çalışmalar renkli kâğıtlardan basit eşya ve hayvan şekilleri kestirip onları oynattırarak sürdürülür. Bu çalışmalar, çocukların el ve bilek kaslarını geliştirmelerine, bir eşyanın veya hayvanın şeklini tasavvur edip kesme yeteneklerinin gelişmesine, toplum karşısında rahat hareket edip konuşmasına, kendi kendine diyaloglar üretmesine, hayal gücünü geliştirmesine, tiyatro yapma ve izleme alışkanlığı kazanmasına katkı sağlar. Bu eğitimi alan çocuk yaratıcı yönü gelişmiş, kendine güvenli, sosyal ve girişken bir birey olarak topluma katılır.

Bu yazıda, Karagöz'ün tarihini, günümüzdeki sorunlarını ve eğitimdeki yerini kısa ve öz olarak anlatmaya çalıştım. Özellikle günümüzdeki sorunları ve eğitimdeki yeri konusunda söyle-necek pek çok şey var. Bunların hepsini bu yazıda anlatmak mümkün değil. Önemli olan Karagöz'ün, Türklerin yüzyıllardır süregelen gölge tiyatrosu olduğunu bilmek ve onu yaşatmak için çaba göstermektir.